

Atrask pramoninį turizmą Panevėžyje!

PANEVĖŽYS **NOW**
PANEVĖŽIO PLĖTROS AGENTŪRA **NW**

Panevėžio plėtros agentūros komanda kviečia į kelionę po Panevėžio pramonės istoriją ir dabartį. Pramoninis turizmas – sparčiai pasaulyje populiarėjanti turizmo kryptis, pristatanti pramonės gamybą ir įvykius. Ši turizmo šaka apima apsilankymus veikiančiose įmonėse ir pramoninį paveldą, pasiūlantį lankytojams patirtį, susijusią su produktais, jų gamybos procesais, pritaikymu ir istorija. Pramonės paveldo objektuose galima mėgautis meno kūriniais ir spektakliais.

Panevėžys garsėja savo pramone ir kviečia atrasti dar (ne)pažintą miestą! Seniausia miesto pramonės įmonė „Kalnapilis“ yra vienintelė įmonė Lietuvoje, nuo įkūrimo nepakeitusi savo ūkinės veiklos ir tęsusi tradicinį alaus gamybos procesą, o buvusiam muilo fabrike su vienu katilu per dieną buvo pagaminama net 3000 kilogramų muilo. Bėgant laikui ir keičiantis aplinkybėms, kai kurios erdvės, anksčiau naudotos pramonei, dabar duris atveria ir kultūrai.

2020 metais UAB „Aukštaitijos vandenys“ požeminiame rezervuare surengė parodą „Vandens veidas“, vykdo edukacijas.

Aukštaitijos siaurukas nuolat organizuoja ekskursijas, edukacijas, degustacijas ir šventes.

Panevėžyje sparčiai vystoma pramoninio turizmo kryptis, tad tikimės, kad netrukus galėsime jums pasiūlyti daugiau įdomių patirčių. Šiame leidinyje rasite įdomiausius Panevėžio pramonės objektus. Kviečiame su jais susipažinti artimiau, pasiskaityti apie jų istoriją ir pamatyti juos savo akimis – „Pamatyk Lietuvoje“ platformoje ir programėlėje „Walk15“ rasite pramoninio turizmo Panevėžyje maršrutus.

Lino fabrikas, S. Kerbedžio g. 23

Po Antrojo pasaulinio karo vienas turtingiausių Panevėžio pirklių L. B. Chazenas Ukmergės gatvėje nusipirko buvusios bendrovės „Mechanikas“ patalpas būsimajam lino fabriku. Fabrikas supirkdavo iš ūkininkų jau išmintus ir išplūktus linus, o iš linų rūšiavimo punktų į fabriką buvo atvežami jau išrūšiuoti linai. Gamybiniai fabriko pastatai Panevėžyje buvo įvairiose vietose – Kęstučio, Margių, Ramygalos, Pušaloto gatvėse. Nors šio fabriko įkūrimas padėjo išspręsti moterų įdarbinimo problemą, tačiau moterų darbo sąlygos buvo sunkios: mirkymo ceche buvo šalta ir drėgna, o mynimo patalpose darbuotojoms teko dirbti dulkėse, kurios gulė ant sienų, įrengimų, drabužių ir veidų.

Muilo fabrikas, Staniūnų g. 1

Muilo gamyba Panevėžio muilo fabrike buvo pradėta 1933 m. Per dieną čia buvo pagaminama 3000 kilogramų muilo. Muilo gamybos procesas buvo atliekamas rankomis. Produktų paklausa ir gamyba sparčiai augo ir fabrikas plėtėsi. Muilo fabrike buvo ir kiti skyriai, kuriuose buvo gaminamas ratų tepalas bei aukštos kokybės juodas, geltonas ir baltas batų kremas.

J. Masiulio knygynas, Respublikos g. 21

Panevėžio miesto centre esantis Juozo Masiulio knygynas – seniausias lietuviškas knygynas visoje Lietuvoje. 1905 m. panaikinus spaudos draudimą, knygnešiui J. Masiuliui atsirado galimybė knygyną atidaryti legaliai. Tarpukariu čia buvo miesto kultūros židinys, knygyno įkūrėjas garsėjo kaip mecenatas, visuomenės veikėjas. Šiame pastate galima pamatyti prieškario metais tapytą J. Masiulio portretą bei tarpukariu knygyną puošusį Vytauto Didžiojo paveikslą, išlikusius iki šių dienų.

„Vilnies“ spaustuvė, Bataliono g. 5

Tai seniausia veikusi spaustuvė Panevėžyje. 1935 m. Naftalio Feigenzono spaustuvę parduvis iš varžytinių, toje pačioje vietoje, Bataliono gatvėje, panaudojant tuos pačius įrenginius, buvo atidaryta „Vilnies“ spaustuvė. Kaip 1935 m. rašė „Panevėžio garsas“, jų metu už 1 200 litų kelių žydų buvo nupirktos dvi spausdinimo mašinos, peilis popieriui pjauti, šriftas ir kiti reikmenys. Dabartinėje Panevėžio Bataliono gatvėje šiuo adresu išlikusio namo jau nėra, likusi tik jo siena.

Bankas ir J. Zikaro „Atlantai“, Respublikos g. 5

Bankų veiklos užuomazgos Panevėžio mieste atsirado XIX a. antroje pusėje. 1930 m. pradėta banko rūmų statyba. 1931 m. sausio 1 d. buvo sudaryta sutartis su Juozu Zikaru dėl 12 skulptūrų ir dviejų ornamentų sukūrimo šiame pastate. Buvo sukurta 12 „Atlantų“ skulptūrų ir rozetė operacijų salėje bei ornamentinis pagražinimas su Vyčiu Respublikos gatvės fasade. Įdomu tai, kad 1932 m. banko pastate pastatytas pirmasis telefono automatas Panevėžio mieste.

Siaurasis geležinkelis, Geležinkelio g. 23

Nuo senų laikų geležinkelis buvo viena svarbiausių transporto priemonių, atvėrusi kelią pramonės plėtrai, o Panevėžį galima drąsiai vadinti miestu prie istorinio Siaurojo geležinkelio (dažnai vadinamo siauruku). Siaurukas Aukštaitijoje pradėtas tiesti 1891 m. Iš pradžių juo buvo gabenami įvairūs kroviniai, netrukus vežami ir keleiviai. Tačiau laikui bėgant jo įprastos funkcijos ėmė silpti, kol 2001 metais jis nustojo veikti kaip susisiekimo priemonė ir buvo įkurtas kaip istorinis-turistinis traukinys.

Stiklo fabrikas, Pramonės g. 10

Dabartinis „Panevėžio stiklas“, anuomet buvęs stiklo fabrikas, pradėtas statyti 1961 metais. Pirmoji jo produkcija – lakštinis stiklas, pagamintas 1965 m. kovo mėnesį keturiomis dviejų metrų pločio vertikalaus stiklo tempimo mašinomis. Vėliau pradėti gaminti ir kiti stiklo produktai, 1966 – stiklo blokai, 1972 – stiklo apdailos plytelės, 1974 – stiklūnas (pluoštinė statybinė medžiaga, daroma iš stiklo duženų). Stiklo fabriko gaminiai buvo eksportuojami net į Egiptą, Jordaniją, Jugoslaviją, Kiprą, Kubą, Kuveitą, Norvegiją, Olandiją, Prancūziją, Tunisą, Vokietijos Federacinę Respubliką.

„Ekranas“, Elektronikos g. 1

Nuo 1962-ųjų iki 2006-ųjų metų Panevėžyje veikusi įmonė „Ekranas“ buvo viena didžiausių gamyklų visoje Lietuvoje ir viena didžiausių spalvinių kineskopų gamintojų Europoje. Ypač sėkmingi „Ekranui“ buvo 1980–1985 metai. Per tą laiką gamyklos produkcijos realizacija padidėjo beveik du kartus, o darbuotojų skaičius išaugo 1,12 karto. Beveik kiekviena šeima Panevėžyje dar ir dabar yra vienaip ar kitaip susijusi su šia gamykla-milžine. Daugeliui „Ekranas“ buvo gyvenimo mokykla: čia susipažinę žmonės kūrė šeimas, o kai kas ir palydėjo jaunystę.

Konservų fabrikas, Kranto g. 12

Ant Senvagės kranto pastatytas raudonplytis pastatas, buvęs konservų fabrikas – tipiškas XIX-XX a. pramoninės architektūros pavyzdys. Nors šis pastatas gerai žinomas kaip konservų fabrikas, dar anksčiau čia buvo valstybės degtinės monopolio Panevėžio pilstykla. Konservų fabrikas čia įkurtas buvo tik vėliau. Jame buvo gaminami pokariu Panevėžyje trūkstami konservuoti maisto produktai, kurie buvo išvežiojami arkliniu transportu.

Mėsos kombinatas, S. Kerbedžio g.

XIX a. pirmąją pusę menanti viena didžiausių to meto miesto gamybinių įmonių – Panevėžio mėsos kombinatas – savo veiklą 1931 m. pradėjo kaip akcinė bendrovė „Maistas“. Tai buvo viena didžiausių pagal darbuotojų skaičių miesto įmonių. Daug dėmesio buvo skiriama darbuotojų darbo sąlygoms gerinti, skatinamos įvairios laisvalaikio veiklos. Dabar kombinato pastatai jau nugriauti, liko tik čia vis dar veikianti valgykla.

„Roquette Amilina“, J. Janonio g. 12

Ne vienerius metus Panevėžys buvo laikomas didžiausiu Lietuvos grūdų malimo centru. Derlingose Panevėžio krašto žemėse buvo išauginamas geras kviečių derlius, o 1875 m. per Panevėžį nutiestas geležinkelis sudarė palankias sąlygas plėtoti pramoninei malūnininkystei. Dabartinės įmonės „Roquette Amilina“ ištakos siekia 1841 m., kai žydų kilmės B. Rubišteinas čia įkūrė pirmąjį modernų pramoninį malūną. Per metus jis sumaldavo daugiau nei penkis milijonus pūdų kviečių ir XIX a. pabaigoje per Panevėžį nutiestu Liepojos – Romnų geležinkeliu miltus gabendavo į Rygą, Liepoją, Varšuvą, Peterburgą bei Maskvą.

Cukraus fabrikas, Įmonių g. 22

Cukraus fabrikas Panevėžyje veikė nuo 1940-ųjų iki pat 2008-ųjų metų. Pirmuosius keliolika metų po pastatymo tai buvo stambiausia Panevėžio įmonė: fabriko kompleksą sudarė 22 pastatai, o techniniu lygiu bei gamybos sudėtingumu šiam fabrikui anuomet neprilygo nei viena Panevėžio įmonė. Panevėžio cukraus fabriko pajėgumas buvo 100 000 tonų runkelių per sezoną. Gamybos procesas vykdavo lauke, požemiuose, runkelių paruošimo, o taip pat specialių sąlygų neturėjusiuose cukraus virinimo ir produktų skyriaus patalpose. Dirbančius alino temperatūrų skirtumai ir drėgmė.

„Kalnapilis“, Taikos al. 1

„Kalnapilio“ alaus darykla – pati seniausia Panevėžio įmonė ir viena stambiausių alaus daryklų Lietuvoje, sėkmingai veikianti nuo 1902 m. Šią alaus daryklą įkūrė vokiečių kilmės dvarininkas Albertas Foigtas, todėl iš pradžių ji turėjo vokišką pavadinimą „Bergschlosschen“ (liet. pilaitė ant kalvos). Iki alaus daryklos įsteigimo, per metus Panevėžio mieste buvo suvartojama 8 tūkstančiai kibirų degtinės už 62 tūkstančius rublių. Alaus daryklos įsteigimu buvo siekiama sumažinti stipriųjų alkoholinių gėrimų vartojimą.

Spirito gamykla, Respublikos g. 82

Panevėžyje spirito pramonė prasidėjo dar 1890 m., kai pačioje vyskupo Motiejaus Valančiaus skelbiamos blaivybės eroje Troškūnų dvarininkas Stanislovas Montvila mieste įkūrė mielių ir spirito fabriką. Šiame fabrike buvo gaminami alkoholiniai gėrimai, mielės, angliarūgštės, buities chemijos prekės, odekolonas. XX a. pabaigoje – XXI a. pradžioje apie 70 % čia pagaminto spirito buvo eksportuojama į Kazachiją, Latviją bei kitas šalis, o apie 30 % buvo sunaudojama vaistams, actui, alkoholiniams gėrimams, parfumerijos prekėms Lietuvoje. XX a. pradžioje šiame fabrike sunkiomis sąlygomis po 13 val. per parą už mažą atlygį triūsė daugiau nei 100 darbininkų, tarp kurių buvo net ir vaikai.

Užeiga „Čičinskas“, Ramygalos g. 43

Ar kada teko ragauti žymiojo panevėžietiško „Čičinsko“ kepsnio? Šis patiekalas Panevėžyje toks mėgstamas, kad turi net ir savo vardo restoraną – „Čičinsko“ užeiga. Šis restoranas buvo pastatytas apie 1890 metus. Iki pat šių dienų nepakito pastato architektūra, išlikę senoviniai kalvių darbai.

Restoranas „Žara“, S. Dariaus ir S. Girėno g. 4

Legendinis Panevėžio restoranas „Vakarinė Žara“ iki šių dienų stebina savo išskirtiniu interjeru, o pastato sienos galėtų papasakoti daugybę įdomių istorijų iš praeities. Restoranas savo duris atvėrė prieš beveik keturis dešimtmečius ir buvo bene prabangiausias restoranas visoje Lietuvoje. Anuomet čia suvažiuodavo visos šalies elitas, čia lankėsi ir restorano patiekalais mėgavosi ne vienas Lietuvos prezidentas. Restorano erdvėse vyrauja raudona spalva, iki šių dienų išlaikytas restorano interjeras, menantis aštuntąjį dešimtmetį.

Vėjo malūnai, Ramygalos g. 111A

Iki šių dienų išlikusiuose malūnuose buvo malami grūdai Panevėžio miesto ir rajono gyventojams, tačiau sovietmečiu jie buvo uždaryti ir apleisti. 1988 m. buvo pradėta malūnų rekonstrukcija. Juose buvo planuojama įkurti jaunųjų technikų stotį, įrengti mokyklinę observatoriją, kraštotyros muziejaus gamtos skyrių. Ant vieno iš malūnų vis dar likęs užkeltas observatorijos kupolas, o antrojo malūno rekonstrukcijos buvo imtasi tik 2011 m. – atnaujintos pastato sienos, pritvirtinti sparnai.

B. Rubenšteino malūno pastatas, Kranto g. 24, Panevėžys

Tai pirmasis pramoninis malūnas Baltijos šalyse, kuris priklausė privačiam asmeniui, žydų kilmės B. Rubinšteinui. Savo pajėgumu garsėjęs malūnas istorikų minimas kaip vienas moderniausių to meto malūnų: dirbo 3 pamainomis, o per parą sumaldavo 2 vagonus kviečių. Miesto pramonei malūnininkystei vystytis palankios sąlygos susidarė po to, kai 1873 metais per Panevėžį buvo nutiesta Liepojos – Romnų, Radviliškio – Daugpilio geležinkelio atšaka. Geležinkeliu buvo patogu iš Ukrainos atsivežti kviečių, juos sumalus, gabenti į Rygą, Peterburgą bei Liepojos uostą.

Panevėžio plėtros agentūra – naują veiklos etapą pradėdanti komanda, kurios tikslas – atrasti ir atskleisti regione slypintį potencialą. Verslo investicinių sąlygų gerinimas, turizmo plėtros skatinimas, miesto įvaizdžio kūrimas ir žinomumo didinimas – visos pajėgos telkiamos po vienu stogu tam, kad padėtume priimti sprendimą investuoti, plėsti verslą, keliauti, studijuoti ar dirbti čia, Panevėžyje.

Agentūros tikslas – konkurencingas, pažangia pramone, talentingais ir gabiais žmonėmis bei išskirtiniais turizmo objektais garsėjantis Panevėžys.

Leidinyi parengtas įgyvendinant Panevėžio miesto savivaldybės finansuojamą turizmo skatinimo projektą „Pramoninio turizmo inicijavimas ir vystymas Panevėžyje“.

+370 45 508080

+370 616 39793

info@panevezysnow.lt

VšĮ Panevėžio plėtros agentūra

Laisvės a. 11, LT-35200 Panevėžys, Lietuva

www.panevezysnow.lt

